

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ ખાતે

સ્પેશિયલ સિવિલ અપ્લિકેશન નં. ૮૯૮૫/૧૯૯૮

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી સી.કે. ઠક્કર અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એ.એલ. દવે

=====

૧. શું સ્થાનિક અખબારોના રીપોર્ટ્સને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી છે?	
૨. રીપોર્ટરને મોકલવામાં આવે કે નહીં?	
૩. શું ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવા માંગે છે?	
૪. શું આ કેસમાં ભારતીય બંધારણ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલ કોઈ હુકમના અર્થઘટન અંગે કાયદાનો કોઈ નોંધપાત્ર પ્રશ્ન સમાયેલ છે?	

પ. શું સિવિલ જજને પરિપત્રિત કરવામાં આવે કે કેમ?	
---	--

જી.કે. વાઘેલા

વિરુદ્ધ

યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા

ઉપસ્થિતિ:

અરજદાર તરફે શ્રી પી.એચ. પાઠક વતી સિનિયર એડવોકેટ શ્રી ગિરીશ પટેલ

સામાવાળા નં. ૨ તરફે શ્રી આર.જે. ઓઝા

કોરમ : માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી સી.કે. ઠક્કર અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એ.એલ. દવે

ચુકાદાની તારીખ: ૦૭/૦૫/૯૯

મૌખિક ચુકાદો

૩૯. સામાવાળા(ઓ) વતી શ્રી રાશેષ ઓઝા હાજર થાય છે અને ૩૯ની નોટિસની બજવાણી માફ રાખે છે. કેસના તથ્યો અને સંજોગોને ધ્યાને રાખી આ બાબતને આખરી સુનાવણી માટે હાથ પર લેવામાં આવે છે.

૨. આ પિટિશન સેન્ટ્રલ એડમિનિસ્ટ્રેટિવ ટ્રિબ્યુનલ (ટૂંકમાં "કેટે") દ્વારા ૨૪ સપ્ટેમ્બર, ૧૯૯૮ના રોજ ઓ.એ. ૬૦૪/૧૯૯૮ને ફગાવી દેવા સામે દાખલ કરવામાં આવેલ છે. શિસ્ત સત્તાધિકારી દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ દંડ લાદતા હુકમથી નારાજ થઈને, અરજદારે ઉપરોક્ત પિટિશન દાખલ કરીને કેટેનો આશરો લીધેલ હતો. કેટે સમક્ષ અરજદારનો એવો કેસ હતો કે સદર હુકમ કુદરતી ન્યાય અને નિષ્પક્ષતાના સિદ્ધાંતોનું ઉલ્લંઘન કરનાર હતો. એવી પણ દલીલ કરવામાં આવી હતી કે કેસના તથ્યો અને સંજોગોમાં સત્તાધિકારી દ્વારા આવો કોઈ હુકમ પસાર કરી શકાયો ન હોત અને તેથી સદર હુકમ ગેરકાયદેસર તેમજ સત્તા બહારનો હતો અને રદબાતલ તેમજ બાજુ પર રાખવાને પાત્ર હતો. ગુણદોષ પર પણ અરજદાર વતી રજૂઆતો કરવામાં આવી હતી. પક્ષકારોની સામસામેની દલીલો ધ્યાને લીધા બાદ, કેટે અવલોકન કર્યું હતું કે સેન્ટ્રલ સિવિલ સર્વિસીસ (વર્ગીકરણ, નિયંત્રણ અને અપીલ) નિયમો, ૧૯૮૫ (જે હવે પછી "સદર નિયમો" તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ના નિયમ ૨૩ હેઠળ કસૂરવાર પર લાદવામાં આવેલ દંડના હુકમ સામે અપીલ દાખલ કરવા યોગ્ય હતી. અપીલની જોગવાઈ કરવામાં આવી હોવાથી, એડમિનિસ્ટ્રેટિવ ટ્રિબ્યુનલ એક્ટ, ૧૯૮૫ ની કલમ ૨૦ ની જોગવાઈઓ અમલમાં આવશે. કલમ ૨૦ ની પેટા-કલમ (૧) નીચે મુજબ વંચાય છે:—

"ટ્રિબ્યુનલ સામાન્ય રીતે કોઈ અપિલકેશન સ્વીકારશે નહીં, સિવાય કે તેને ખાતરી થાય કે અરજદારે ફરિયાદોના નિવારણ અંગેના સંબંધિત સેવા નિયમો હેઠળ તેને ઉપલબ્ધ તમામ ઉપાયોનો લાભ લીધો હતો."

૩. કેટેનો એવો અભિપ્રાય હતો કે ઓ.એ. સ્વીકારીને સત્તાનો ઉપયોગ કરવા માટે કેટેના ધ્યાને કોઈ અપવાદરૂપ સંજોગો લાવવામાં આવ્યા ન હતા. તદનુસાર, અપિલકેશન ફગાવી દેવામાં આવી હતી. હુકમના અમલી ભાગમાં ફક્ત ૯ માં કેટે અવલોકન કર્યું કે:-

"ઉપરોક્ત ચર્ચાના સંદર્ભમાં, અમે ઠરાવીએ છીએ કે અરજદારે એવા કોઈ અસાધારણ સંજોગો દર્શાવ્યા નથી કે જે સંબંધિત સેવા નિયમો હેઠળ તેને ઉપલબ્ધ ઉપાયોનો આશરો લેવાની જરૂરિયાતને માફ કરવા માટે વાજબી ઠેરવે અને તેથી, ઓ.એ. સમય પહેલાંની છે.

અરજદારે સંબંધિત એપેલેટ ઓથોરિટી સમક્ષ અપીલ દાખલ કરવી જરૂરી છે જ્યાં તે તમામ સુસંગત મુદ્દાઓ ઉઠાવી શકે છે. જો અરજદાર પખવાડિયાની અંદર તેમ કરશે, તો એપેલેટ ઓથોરિટીએ ત્યારપછીના છ અઠવાડિયામાં સકારણ હુકમ દ્વારા ગુણદોષના આધારે તેનો નિકાલ કરવાનો રહેશે. જો અરજદાર એપેલેટ ઓથોરિટીના આદેશોથી નારાજ થાય તો તેને આ ટ્રિબ્યુનલનો આશરો લેવાની સ્વતંત્રતા છે.

ઉપરોક્ત નિર્દેશો સાથે, ખર્ચ અંગે કોઈ હુકમ કર્યા વિના ઓ.એ. નો આખરી નિકાલ કરવામાં આવે છે."

૪. શ્રી પાઠક વતી ઉપસ્થિત સિનિયર એડવોકેટ શ્રી ગિરીશ પટેલે કેટે સમક્ષ ઉઠાવવામાં આવેલી દલીલોનું પુનરાવર્તન કર્યું હતું. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે જ્યારે ચાર્જશીટ જારી કરવાનો મુદ્દો અધિકારક્ષેત્ર વિનાનો હતો અને સત્તાધિકારી દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ હુકમ કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું ઉદ્ધંધન કરનાર હતો, ત્યારે કેટે અરજદારને અપીલ સત્તાધિકારીનો આશરો લેવાનો આગ્રહ રાખ્યા વિના અપિલકેશન સ્વીકારવી જોઈતી હતી. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી કે કોઈપણ સંજોગોમાં, બાબતના ગુણદોષ પર અમુક અવલોકનો કરવામાં કેટે ભૂલ કરી છે. જ્યારે કેટે અપિલકેશન સ્વીકારી ન હતી, ત્યારે તેણે કેસના ગુણદોષ પર અભિપ્રાય વ્યક્ત કરવો જોઈતો ન હતો.

૫. સામાવાળા તરફના વિદ્વાન વકીલ શ્રી ઓઝાએ સત્તાધિકારીઓ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ હુકમને સમર્થન આપ્યું હતું. તેમના મતે, કેટે દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ હુકમ કાયદાથી વિરુદ્ધનો કહી શકાય નહીં. અધિકારક્ષેત્રની કોઈ ભૂલ કે કાયદાની કોઈ ભૂલ નથી અને પિટિશન ફગાવી દેવાને પાત્ર છે.

૬. હવે જ્યાં સુધી કેટે પિટિશન સ્વીકારવાનો ઇનકાર કરતાં પસાર કરેલા હુકમનો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી અમારા મતે, કેટે દ્વારા કાયદાની અને/અથવા

અધિકારક્ષેત્રની કોઈ ભૂલ કરવામાં આવી હોવાનું કહી શકાય નહીં. અમારા મતે કલમ ૨૦ ની પેટા-કલમ (૧) સ્પષ્ટ અને ચોક્કસ છે. તેમાં જણાવાયું છે કે જ્યારે સંબંધિત સેવા નિયમો હેઠળ વૈધાનિક ઉપાય ઉપલબ્ધ હોય ત્યારે કેટે સામાન્ય રીતે અપિલકેશન સ્વીકારશે નહીં. ઉપર ઉલ્લેખિત સદર નિયમો તરફ જોતાં, નિયમ ૧૧ હેઠળ સત્તાધિકારી દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ કોઈપણ હુકમ સદર નિયમોના નિયમ ૨૩ હેઠળ અપીલને અધીન છે. સદર નિયમો વૈધાનિક સ્વરૂપના છે. સામાન્ય રીતે, જ્યારે નારાજ પક્ષકારને એપેલેટ ઓથોરિટી સમક્ષ જવાનો વૈધાનિક ઉપાય ઉપલબ્ધ હોય, ત્યારે કેટે અપિલકેશન સ્વીકારવાનો ઇનકાર કરશે, અને તેમ કરીને કેટે કાયદાની કે અધિકારક્ષેત્રની કોઈ ભૂલ કરી નથી. વાસ્તવમાં, કેટે કલમ ૨૦(૧) માં પ્રતિબિંબિત થયેલા વૈધાનિક આશયને ધ્યાનમાં લીધો છે. એ સાચું છે કે આ પ્રતિબંધ સંપૂર્ણ નથી અને અમુક સંજોગોમાં, કેટે અપિલકેશન સ્વીકારી શકે છે. શ્રી પટેલ એ રજૂઆત કરવામાં સાચા છે કે આ જોગવાઈ માત્ર સક્ષમ કરનારી છે, પરંતુ સંસદ દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાયેલી શબ્દાવલીને ધ્યાનમાં લેતાં, જો કેટે અરજદારને એપેલેટ ફોરમ સમક્ષ જવાનો નિર્દેશ આપ્યો હોય, તો આવા નિર્દેશ સામે કોઈ વાંધો ઉઠાવી શકાય નહીં.

૭. તાજેતરમાં, ટીન પ્લેટ કંપની ઓફ ઇન્ડિયા લિમિટેડ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ બિહાર અને અન્ય; એ.આઈ.આર. ૧૯૯૯ એસ.સી. ૭૪ માં સર્વોચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યું છે કે:-

"તેમાં કોઈ શંકા નથી કે જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ માટે વૈકલ્પિક અને અસરકારક ઉપાય ઉપલબ્ધ હોય, ત્યારે તેણે તે ઉપાયનો આશરો લેવો જોઈએ અને ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ અને ૨૨૭ હેઠળના અસાધારણ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ નહીં."

૮. અહીં સદર અધિનિયમની કલમ ૨૦ ની પેટા-કલમ (૧) ની ભાષા દ્વારા સંસદ દ્વારા અધિકારક્ષેત્રને વધુ મર્યાદિત કરવામાં આવ્યું છે કે કેટે સામાન્ય રીતે કોઈ અપ્લિકેશન સ્વીકારશે નહીં. ટ્રિબ્યુનલે અવલોકન કર્યું છે કે એવા કોઈ વિશેષ સંજોગો નથી કે જે અરજદારને ઉપલબ્ધ વૈધાનિક ઉપાયને માફ કરીને ઓરિજિનલ અપ્લિકેશન દાખલ કરવાનું વાજબી ઠેરવે. અમને કેટેના તારણમાં કોઈ ભૂલ જણાતી નથી.

૯. બીજા મુદ્દા પર, જોકે, અમારા મતે, તથ્ય છે અને વિદ્વાન વકીલની ફરિયાદ સંપૂર્ણપણે પાયાવિહોળી નથી. જ્યારે કેટે અપ્લિકેશન સ્વીકારી ન હતી અને અરજદારને એપેલેટ ઓથોરિટીનો આશરો લેવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો, ત્યારે તેણે ગુણદોષ પર અવલોકનો કરવા જોઈતા ન હતા.

૧૦. એક કરતાં વધુ જગ્યાએ, કેટે જણાવ્યું હતું કે તે અરજદાર સામે મૂકવામાં આવેલા આરોપો સાચા છે કે કેમ તે અંગે વિચારણા કરશે નહીં કારણ કે આ તમામ પ્રશ્નો એપેલેટ ઓથોરિટી દ્વારા નક્કી કરી શકાય છે. પરંતુ જ્યારે અરજદાર તરફના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા કેટેનું ધ્યાન આક્ષેપો તરફ દોરવામાં આવ્યું હતું અને એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે અરજદારનું વર્તન ગેરવર્તણૂક કે

ગેરવર્તન સમાન ગણી શકાય નહીં, ત્યારે કેટે જણાવ્યું હતું કે:

"અરજદાર સામેનો આરોપ એ છે કે તેણે ઓફિસ પરિસરમાં ઉપરી અધિકારીઓ સાથે બૂમો પાડી હતી અને ગેરવર્તન કર્યું હતું. આ કાયદેસરની ટ્રેડ યુનિયન પ્રવૃત્તિઓનો ઉપયોગ હોવાનું કહી શકાય નહીં. એવું નથી કે અરજદાર મેનેજમેન્ટ સાથે વાટાઘાટો કરતી ટીમનો ભાગ હતો અને ચર્ચા દરમિયાન તેણે પોતાનો અવાજ ઉઠાવ્યો હતો. આવી પરિસ્થિતિઓમાં પણ, બંને પક્ષો યોગ્ય શિષ્ટાચાર જાળવે તેવી અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે. યુનિયનના ડિવિઝનલ સેક્રેટરી તરીકે અરજદારના હોદ્દાનો સંદર્ભ મુખ્યત્વે વ્યક્તિની ઓળખ કરવાના હેતુથી હતો. એનેક્સર-એ ખાતે દર્શાવેલ તારીખ ૧૬.૧૦.૧૯૯૫નો પત્ર હાલના કેસમાં કાર્યવાહી શરૂ કરવા પર પ્રતિબંધ મૂકતો નથી. આરોપો સાબિત થયેલા ગણી શકાય કે કેમ તે એક અલગ બાબત છે. આ દલીલ કોઈપણ ગુણદોષ વગરની છે."

૧૧. અમારા મતે, જ્યારે શિસ્ત સત્તાધિકારી દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા હુકમ સામે અપીલ દાખલ કરીને સંબંધિત નિયમો હેઠળ વૈધાનિક સત્તાધિકારીનો આશરો લેવા માટે અરજદારને છોડી દેવામાં આવ્યો હતો, ત્યારે કેટે ગુણદોષ પર કંઈપણ જણાવવું જોઈતું ન હતું. આ સંબંધમાં, ચુકાદાના અગાઉના ભાગમાં પહેલેથી જ ઉલ્લેખિત ટીન પ્લેટ કંપની ઓફ ઇન્ડિયા લિમિટેડ માં સર્વોચ્ચ અદાલતે જે જણાવ્યું હતું તે અમે અહીં પુનરાવર્તિત કરી શકીએ છીએ. ન્યાયમૂર્તિઓએ જણાવ્યું હતું કે:

"અપીલકર્તા તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલે ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું કે વૈકલ્પિક ઉપાયના કારણોસર રિટ પિટિશન ફગાવી દેતી વખતે હાઈકોર્ટે કેસના ગુણદોષને સ્પર્શતા વિવિધ અવલોકનો કરીને ગંભીર ભૂલ કરી છે અને તે દ્વારા એપેલેટ ઓથોરિટી સમક્ષ ઉઠાવવામાં આવનાર અપીલકર્તાના કેસને પૂર્વગ્રહયુક્ત બનાવ્યો છે, જે એપેલેટ ઓથોરિટી હાઈકોર્ટે દ્વારા કરવામાં આવેલા અવલોકનો અનુસાર કેસનો નિર્ણય કરવા બંધાયેલી હતી. આ દલીલ યોગ્ય રીતે આધારભૂત છે. તેમાં કોઈ શંકા નથી કે જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ માટે વૈકલ્પિક અને સમાન રીતે અસરકારક ઉપાય ઉપલબ્ધ હોય, ત્યારે તેણે તે ઉપાયનો આશરો લેવો જોઈએ અને બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ હાઈકોર્ટના અસાધારણ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ નહીં. હાલના કેસમાં, સ્પીકાર્યપણે, આકારણીના હુકમ સામે એપેલેટ ઓથોરિટી સમક્ષ અપીલ દાખલ કરીને અપીલકર્તા પાસે વૈકલ્પિક અને સમાન રીતે અસરકારક ઉપાય ઉપલબ્ધ હતો અને અપીલકર્તાને આવો ઉપાય ઉપલબ્ધ હોવાને ધ્યાને રાખીને, બિહાર સેલ્સ ટેક્સ એક્ટ હેઠળ અપીલકર્તા પાસે વૈકલ્પિક ઉપાય ઉપલબ્ધ હોવાના કારણોસર રિટ પિટિશન ફગાવી દેવામાં હાઈકોર્ટે સાચી હતી. જો કે, વૈકલ્પિક ઉપાયના કારણોસર રિટ પિટિશન ફગાવી દેતી વખતે હાઈકોર્ટે કેસના ગુણદોષને સ્પર્શતા અનેક અવલોકનો કર્યા તે મંતવ્ય સાથે અમે સંમત થતા નથી. જો અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની રિટ પિટિશન વૈકલ્પિક ઉપાયના કારણોસર ફગાવી દેવાની હોય, તો હાઈકોર્ટે કેસના ગુણદોષ પર કોઈ અભિપ્રાય વ્યક્ત કરવાની જરૂર નથી કે જે

વૈકલ્પિક ફોરમ સમક્ષ ચલાવવાનો હોય. એ સાચું છે કે હાલના કેસમાં અપીલકર્તાના વકીલે વૈકલ્પિક ઉપાયના અસ્તિત્વના વાંધામાંથી બહાર નીકળવાના તેમના પ્રયાસમાં, કેસના ગુણદોષ પર કોર્ટને સંબોધન કર્યું હતું અને તે દ્વારા હાઈકોર્ટ દ્વારા કેસના ગુણદોષ પર અવલોકનોને આમંત્રિત કર્યા હતા. પરંતુ આવી પરિસ્થિતિમાં જો હાઈકોર્ટે વૈકલ્પિક ઉપાયના કારણોસર રિટ પિટિશન ફગાવી દેવાની હોય, તો કેસના ગુણદોષ પર કોઈ અભિપ્રાય વ્યક્ત કરવાથી પોતાને દૂર રાખવું તે અધિકારક્ષેત્રનો યોગ્ય ઉપયોગ ગણાશે, જે બાબત આખરે કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા વૈકલ્પિક ફોરમ સમક્ષ ઉઠાવવાની હોય છે." (ભારપૂર્વક ઉમેરેલ).

૧૨. ઉપરોક્ત કાયદાકીય સ્થિતિને ધ્યાનમાં લેતાં, કેટે દ્વારા બાબતના ગુણદોષ પર કરવામાં આવેલા અવલોકનોને માન્ય રાખી શકાય નહીં. અમારા મતે, આવા અવલોકનો કેટે દ્વારા કરવા જોઈતા ન હતા. તેથી, સ્પષ્ટ કરવામાં આવે છે કે જ્યારે અને જે સમયે યોગ્ય સત્તાધિકારીઓ સમક્ષ વૈધાનિક નિયમો અનુસાર કાર્યવાહી હાથ ધરવામાં આવશે, ત્યારે કેટે દ્વારા કરવામાં આવેલા અવલોકનોથી પ્રભાવિત થયા વિના સંપૂર્ણપણે તેના પોતાના ગુણદોષના આધારે તેનો નિર્ણય કરવામાં આવશે.

૧૩. પરિણામે, પિટિશન અંશતઃ મંજૂર કરવામાં આવે છે. જ્યાં સુધી કેટે પિટિશન સ્વીકારવાનો ઇનકાર કરતાં પસાર કરેલા હુકમનો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી તેની પુષ્ટિ કરવામાં આવે છે અને તેમાં કોઈ દખલ કરવામાં આવતી નથી. પરંતુ

બાબતના ગુણદોષ પર કરવામાં આવેલા અવલોકનોને માન્ય રાખવામાં આવતા નથી અને સત્તાધિકારીઓને તે અવલોકનોથી કોઈપણ રીતે પ્રભાવિત થયા વિના બાબતનો નિર્ણય કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે છે. ખર્ચ અંગે કોઈ હુકમ નથી.

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.